

Οι συνεταιρισμοί γενικά - οικοδομικοί συνεταιρισμοί

Π. Παναγιωτίδης

Πολιτικός Μηχανικός

Πρόεδρος Δ.Σ. του Συνεταιρισμού

«ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ - KONSUM»

40

Ο χρόνος είναι πολύ λίγος. Το θέμα πολύ μεγάλο και μπορεί να το δει κανείς από πολλές πλευρές. Επειδή όμως πολλοί «προσπάτες» των Συν/σμών, τους χρησιμοποιήσαν για προσωπικούς και άλλους σκοπούς ο θεσμός των Συνεταιρισμών έχει διαβληθεί και διαστρεβλωθεί.

Γι' αυτό θα προσπαθήσω σ' αυτόν τον λίγο χρόνο επιγραμματικά να πω:

- 1) Για το ιδεολογικό υπόβαθρο στον συνεργατισμό.
- 2) Τι είναι Συνεταιρισμός γενικά και τι είναι εκείνα που τον διακρίνουν από μια επιχείρηση.
- 3) Μορφές των Συνεταιρισμών και τα κύρια χαρακτηριστικά τους
- 4) Οί Οικοδομικοί Συνεταιρισμοί
 - α) Ως καταναλωτικοί
 - β) Ως παραγωγικοίαρχίζω με το πρώτο:

Το ιδεολογικό υπόβαθρο στον συνεργατισμό.

Ο σύγχρονος συνεργατισμός άρχισε να αναπτύσσεται κατά τον 18ο και κυρίως 19ο αιώνα σαν κοινωνικό και οικονομικό φαινόμενο και σαν αντίδραση στην εξασθλίωση των μαζών που δημιούργησε η βιομηχανική επανάσταση, η αδιάστακτη δηλαδή εκμετάλλευση των εργαζομένων. Ο συνεργατισμός εκτός από την πολιτική ισότητα πρώτος δέχθηκε ότι η εργασία προσθέτει αξία και όχι το κεφάλαιο. Το κεφάλαιο ότι αποκομίζει σαν κέρδος είναι κλοπή από τον ιδρώτα του εργάτη. Έτσι η Διεθνής των Συνεταιρισμών απαιτεί την τήρηση ορισμένων αρχών από τα μέλη της αλλιώς δεν τα δέχεται. Οι αρχές είναι:

- 1) Ελεύθερη συμμετοχή και αποχώρηση μελών
- 2) Δημοκρατική διοίκηση και έλεγχος
- 3) Διανομή των πλεονασμάτων στους συνεταιριστές ανάλογα με την συμμετοχή στις εργασίες του Συνεταιρισμού (δηλ. όχι ανάλογα με το κεφάλαιο συμμετοχής).
- 4) Αμοιβή του κεφαλαίου αν υπάρχει δεν

μπορεί να είναι πάνω από τον νόμιμο τόκο.

Μπορούμε λοιπόν να πούμε ότι ο συνεργατισμός έχει ιδεολογικό περιεχόμενο και μάλιστα έντονο. Αν του αφαιρεθεί δεν έχει νόημα. Μετατρέπεται σε κεφαλαιοκρατική καρικατούρα. Για το δεύτερο. Τι είναι συνεταιρισμός και τι τον διακρίνει από μια επιχείρηση. Για το ιδεολογικό περιεχόμενο του συνεργατισμού και τις αρχές που διέπουν τους συνεταιρισμούς είπαμε. Συνέπεια αυτών των αρχών είναι ότι ο συνεταιρισμός έχει κοινωνικό σκοπό δεν βάζει δηλαδή κερδοσκοπικούς στόχους και είναι οργάνωση που αφορά συνένωση οικονομικά αδύνατων. Δεν μπορεί δηλ. σε καμιά περίπτωση να μιλάμε για συνεταιρισμό αν η μονάδα που ιδρύεται από οικονομικά ισχυρούς βασίζεται στα κεφάλαια των συνεταιριζών και όχι κυρίως στην συμμετοχή τους. Ο συνεταιρισμός δηλ. το συμφέρον της εργασίας έχει σκοπό να εξασφαλίσει και σε καμιά περίπτωση το συμφέρον του κεφαλαίου. Το κεφάλαιο χρησιμοποιείται σαν μέσον. Συνένωση κεφαλαίων μικρών ή μεγάλων δεν είναι συνεταιρισμός και εδώ είναι το σημείο που γίνεται παρεξήγηση ή διαστρέφση. Συνεταιρισμός είναι πρώτιστα ένωση προσόντων.

3) Μορφές των συνεταιρισμών. Μπορούν να πάρουν οι συνεταιρισμοί διάφορες μορφές και ονόματα ανάλογα με το κριτήριο που χρησιμοποιείται π.χ. Αν κριτήριο είναι η ιδιότητα των μελών οι συνεταιρισμοί μπορούν να χωριστούν σε γεωργικούς αν μέλη είναι γεωργοί, κτηνοτροφικούς αν μέλη είναι κτηνοτρόφοι, ραπτών αν μέλη είναι ράπτες, μηχανικών αν μέλη είναι μηχανικοί κ.λπ. Αν κριτήριο είναι ο επιδιωκόμενος σκοπός δηλ. το αντικείμενο του συνεταιρισμού τότε χωρίζονται σε πιστωτικούς, ασφαλιστικούς, χρήσης μηχανημάτων, συνεργατική, οικοδομικός κ.λπ.

Αν είναι ο χώρος δραστηριότητας. Γεωργικοί Συνεταιρισμοί Αστικοί Συνεταιρισμοί Για την Ελλάδα είναι και ο διαχωρισμός που επεκράτησε και που συνήθως γίνεται και από τον νόμο ακόμα και σήμερα αν και ο διαχωρισμός αυτός σε κάθε κατηγορία περιλαμβάνει συνεταιρισμούς που είναι τελείως ανόμοιοι μεταξύ τους με τελείως διαφορετικά χαρακτηριστικά.

Αυτό θα φανεί έντονα παρακάτω μιλώντας για οικοδομικούς συνεταιρισμούς. Ας έρθουμε λοιπόν στους οικοδομικούς συνεταιρισμούς. Είδη οικοδομικών συνεταιρισμών που μας ενδιαφέρουν είναι δυο με τελείως διαφορετικά χαρακτηριστικά το καθένα και ας είναι και τα δυο αστικοί συνεταιρισμοί.

Είναι: Οικοδομικός συνεταιρισμός καταναλωτικός Οικοδομικός συνεταιρισμός παραγωγικός. Ας πούμε πρώτα τι είναι καταναλωτικοί και τι παραγωγικοί συνεταιρισμοί και ποια είναι τα κύρια χαρακτηριστικά του καθενός. Ένας συνεταιρισμός είναι καταναλωτικός όταν τα μέλη του προσπαθούν μέσω του Συνεταιρισμού να ικανοποιήσουν ανάγκες τους σε υπηρεσίες ή προϊόντα και όχι να ασκήσουν ή να οργανώσουν επάγγελμα ή την βιοποριστική τους απασχόληση. Τα μέλη δηλ. του καταναλωτικού συνεταιρισμού καταναλώνουν τα ίδια τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που προσφέρει ο συνεταιρισμός. Έτσι η ιδιότητα του επιχειρηματία και του πελάτη συμπίπτει πράγμα που δεν συμβαίνει σε άλλου είδους συνεταιρισμούς. Αυτό σημαίνει ότι δεν είναι δυνατή η εκμετάλλευση αφού είναι παράλογο να εκμεταλλεύεται κανείς τον εαυτό του.

Παραγωγικός συνεταιρισμός είναι αυτός που τα μέλη του μέσω του συνεταιρισμού οργανώνονται για να ασκήσουν με καλύτερα οργανωμένο τρόπο το επάγγελμά τους. Το προϊόν και τις υπηρεσίες που παράγει ο συνεταιρισμός δεν το καταναλώνουν οι συνεταιίροι αλλά απευθύνεται σε τρίτους. Ο επιχειρηματίας, δηλ. ο παραγωγός, είναι πρόσωπο διαφορετικό από τον πελάτη. Ας πούμε ένα παράδειγμα.

Οικοδομικός συνεταιρισμός καταναλωτικός, είναι αυτός που δέχεται σαν μέλη όλους όσους έχουν ανάγκη από στέγη. Τα σπίτια που φτιάχνει τα διαθέτει στα μέλη του.

Αν όμως εμείς οι μηχανικοί κάνουμε ένα συνεταιρισμό που έχει σαν μέλη τους μηχανικούς ή μαζί και υπομηχανικούς και οικοδόμους με σκοπό να φτιάξουμε σπίτια ασκόντας το επάγγελμά μας και να διαθέσουμε τα σπίτια αυτά σε άλλους, μη μέλη του συνεταιρισμού, ο συνεταιρισμός αυτός είναι παραγωγικός. Από την φύση του λοιπόν ο καταναλωτικός συνεταιρισμός αποκλείει την εκμετάλλευση, μπορεί να οργανώσει πολύ μεγάλες μάζες σε πολλούς τομείς, η δύναμή του δεν είναι το κεφάλαιο αλλά ο μεγάλος αριθμός των μελών του και οι ανάγκες των συνεταιίρων. Έχει μικρή συνεταιρική μερίδα. Είναι η κατ' εξοχήν λαϊκή οικονομική μονάδα πραγματικά αυτοδιαχειριζόμενη. Μπορεί να μετατραπεί σε ένα μεγάλο λαϊκό κίνημα που να επηρεάζει καταστάσεις όπως αλλού.

Ο παραγωγικός συνεταιρισμός δεν μπορεί να επεκταθεί σε μεγάλες μάζες λαού είναι από την φύση του περιορισμένη η βάση που απευθύνεται. Η συνεταιρική μερίδα του παραγωγικού συνεταιρισμού είναι μεγαλύτερη από του καταναλωτικού. Το ιδεολογικό και κοινωνικό του περιεχόμενο είναι σε δεύτερη μοίρα και πολλές φορές κινδυνεύει να μετατραπεί σε καθαρά κεφαλαιοκρατική επιχείρηση. Εμάς σαν μηχανικούς μας ενδιαφέρουν και τα δύο είδη συνεταιρισμών. Το τι είδους καθεστώς επικρατεί στην παραγωγή κατοικίας αλλά και έργων γενικότερα είναι σε όλους γνωστό, δεν έχει νόημα να επεκταθώ.

Ο καταναλωτικός οικοδομικός συνεταιρισμός θα μπορούσε να γίνει το όργανο που θα έλυσε το πρόβλημα της λαϊκής στέγης, θα συνέβαλε στην εξυγίανση του κυκλώματος παραγωγής κατοικίας και την ορθολογική του οργάνωση. Είναι γνωστό ότι στο κύκλωμα αυτό και η μεγάλη πλειοψηφία των μηχανικών είναι τα θύματα και όχι οι θύτες.

Δυστυχώς οι καταναλωτικοί οικοδομικοί συνεταιρισμοί δεν αναπτύχθηκαν στην Ελλάδα και ούτε πρόκειται να

αναπτυχθούν σύντομα. Οι λόγοι είναι δύο. Ο ένας η πολιτική γης και το νομικό πλαίσιο που την καθορίζει. Σ' αυτόν τον τομέα έγιναν βελτιώσεις τα τελευταία χρόνια. Ας ελλίσουμε σαν μηχανικοί ότι θα γίνουν περισσότερα. Ο δεύτερος λόγος είναι ο νόμος του ΥΧΟΠ που ψηφίστηκε για οικοδομικούς συνεταιρισμούς πρόσφατα και είναι ουσιαστικά απαγορευτικός για την δημιουργία τους.

Ο άλλος τομέας που μας ενδιαφέρει δηλ. οι παραγωγικοί συνεταιρισμοί είναι δυνατόν να πάρουν την μορφή οικοδομικών (δηλ. κύκλωμα παραγωγής κατοικίας) κατασκευαστικών (κύκλωμα παραγωγής έργων) και συνεργατικών (κύκλωμα μελετών). Και οι τρεις αυτοί τομείς το πόσο είναι ανοργάνωτοι στην Ελλάδα ή πόσο ολιγοπωλιακοί είναι δεν περιμένετε φυσικά να το μάθετε από μένα. Βέβαια στο πολλαπλάσιο ισχύουν τα παραπάνω όταν πρόκειται για την Μέση Ανατολή και τα πετροδολάρια από όπου θα μπορούσαμε να είχαμε και να έχουμε μεγάλο μερίδιο.

Τώρα αντί για εισαγωγές πετροδολαρίων έχουμε εξαγωγές μηχανικών. Είναι φανερό λοιπόν η ανάγκη για συνεταιρισμούς.

Τι χρειάζεται όμως για να αναπτυχθούν οι παραγωγικοί συνεταιρισμοί; Το νομικό πλαίσιο (Ν602/1914) δεν τους εμποδίζει. Τα εμπόδια βρίσκονται προς το παρόν

μεταξύ μας. Ποια είναι; Ας τα δούμε. Μέχρι πριν λίγα χρόνια είμασταν τόσο λίγοι που δεν θα μπορούσε κανείς σοβαρά να μιλά για τάξη μηχανικών. Είμασταν οι προνομιοῦχοι. Μόνοι μας ο καθένας στο μετερίζι του, ή με άλλους, οργανωμένοι ή ανοργάνωτοι δεν είχαμε προβλήματα επιβίωσης. Τώρα τίποτε απ' αυτά δεν ισχύει, ισχύει όμως η νοοτροπία που μας έμεινε και δεν αλλάζει εύκολα. Το άλλο σοβαρό εμπόδιο που δεν ισχύει για μας τους μηχανικούς μόνο αλλά για όλον τον κόσμο είναι η γνώμη που υπάρχει για τους συνεταιρισμούς και γενικά για τις συλλογικές προσπάθειες. Όπως είπαμε οι σκοπιμότητες σκότωσαν τους σκοπούς των συνεταιρισμών. Δεν τους άφησαν να αναπτυχθούν να γίνουν αυτόνομα και ανεξάρτητα κινήματα λαϊκά. Τα υποτιθέμενα κίνητρα που τους δόθηκαν χρησιμοποιήθηκαν έτσι που τους έκαναν υποχείριους καταστάσεων και τους παρουσίασαν σαν επαιτές μόνο στέκονται στα πόδια τους με ελεημοσύνες του συνόλου.

Για να αναπτυχθούν οι συνεταιρισμοί πρέπει να σπάσει αυτό το κλίμα. Να πιστέψει το σύνολο και εμείς φυσικά ότι οι συνεταιρισμοί είναι λύση, έχουν την δυνατότητα να σταθούν και να πετύχουν ανταγωνιστικά.

Αυτά δεν είναι μόνο πίστη μου είναι κι εμπειρία στην πράξη.

Ορκωτοί Μηχανικοί

Ζ. Ζηνοβιάδης

*Εκπρόσωπος της Μόνιμης Επιτροπής
Επαγγελματικών Προβλημάτων
του ΤΕΕ/ΤΚΜ*

Ο Ο.Μ. είναι ένας καινούργιος θεσμός για την Ελλάδα και πιστεύουμε ότι η ύπαρξη και σωστή του λειτουργία θα βοηθήσει στη λύση πολλών προβλημάτων που είτε αντιμετωπίζονται αποσπασματικά και με όχι συστηματικό τρόπο, είτε δεν αντιμετωπίζονται καθόλου.

Παρόμοιος θεσμός σε λειτουργία σήμερα είναι α) οι ορκωτοί λογιστές, για την άσκηση διαχειριστικού ελέγχου των κάθε φύσης οικονομικών οργανισμών της χώρας και β) το σώμα των ορκωτών εκτιμητών (στο οποίο συμμετέχουν και

δύο εκπρόσωποι του ΤΕΕ) για την εκτίμηση της αγοραίας αξίας ακινήτων, του προσδιορισμού μετοχών Ανωνύμων Εταιρειών που δεν έχουν εισαχθεί στο χρηματιστήριο και την εκτίμηση της αξίας κινητών πραγμάτων μεγάλης αξίας π.χ. έργα τέχνης, συλλογές κ.λπ. Πρόταση της Μόνιμης Επιτροπής είναι να επεκταθεί ο θεσμός και σε θέματα τεχνικά, της αρμοδιότητας των μηχανικών όλων των ειδικοτήτων έτσι ώστε να καλυφθούν οι σοβαρότατες ανάγκες που σήμερα μένουν ακάλυπτες. Η θεσμοθέτηση του Ο.Μ. δεν έχει στόχο